

ข่าวจากหนังสือพิมพ์ คมชัดลึก ฉบับวันจันทร์ที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2559

ถกกันเรื่องใช้ปุ๋ย ตอน 3

โดย - รศ.ดร.พีรเดช ทองอำไพ

ความคิดที่จะใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมีเพื่อการลดต้นทุนนั้น มีมานานแล้ว แต่ว่าในทางปฏิบัติเมื่อเทียบราคาของเนื้อปุ๋ยต่อกิโลกรัมแล้ว การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อทดแทนปุ๋ยเคมีก็แทบจะเป็นไปไม่ได้ นอกจากจะสามารถหาปุ๋ยอินทรีย์ได้โดยไม่ต้องเสียเงิน เช่นการใช้เศษวัชพืชภายหลังการไถกลบ หรือแม้กระทั่งฟางข้าวเองก็มีปริมาณธาตุอาหารหลงเหลืออยู่บ้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งโพแทสเซียม แต่ว่าจะมีไนโตรเจนเหลืออยู่ไม่ถึง 1% และฟอสฟอรัสต่ำมาก

ดังนั้นอีกแนวทางหนึ่งก็คือการใช้ปุ๋ยพืชสด คือการปลูกพืชตระกูลถั่วแล้วไถกลบ ก็จะได้ธาตุไนโตรเจนซึ่งเกิดจากการที่ต้นถั่วสามารถตรึงไนโตรเจนจากอากาศมาใช้ได้ แต่ถ้าถั่วค้ำทิ้งถึงปริมาณธาตุอาหารที่สูญเสียไปกับผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวแล้ว ธาตุอาหารที่ได้จากปุ๋ยอินทรีย์เหล่านี้ก็ไม่น่าจะเพียงพอหรือชดเชยได้หมด

กระแสของเกษตรอินทรีย์ที่กำลังมาแรงในปัจจุบันนี้ เกษตรอินทรีย์นั้นมีข้อจำกัดในการห้ามใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นยาฆ่าแมลงและสารกำจัดศัตรูพืชชนิดต่างๆ ที่ได้มาจากการสังเคราะห์ แต่ยังคงยอมให้ใช้สารธรรมชาติบางอย่างได้ นอกจากนี้ยังครอบคลุมมาถึงเรื่องปุ๋ยเคมีที่อยู่ในข่าย

ว่าเป็นสารเคมีและห้ามนำมาใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ตรงจุดนี้เอง ที่อยากมองในเรื่องของความยั่งยืนต่อไป

ความหมายของความยั่งยืนก็คือ ที่ดินที่ปลูกพืชนั้นต้องสามารถใช้ได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยไม่เสื่อมสภาพลง เพราะว่ามี การบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งถ้ามองในภาพรวมก็คือ สามารถทำการผลิตพืชที่ปลอดภัย ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมได้เป็นเวลายาวนาน โดยไม่เสื่อมคุณภาพลง เมื่อก่อนนี้การทำเกษตรส่วนใหญ่นิยมใช้แต่ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว ผลก็คือในระยะยาวแล้ว ดินนั้นก็เสื่อมโทรมลง ถึงแม้จะมีธาตุอาหารสำหรับเลี้ยงต้นพืช แต่ว่าสภาพต่างๆ สูญเสียไป ไม่ว่าจะเป็นช่องว่างในดินที่น้อยลง จุลินทรีย์มีน้อยลง ดินแน่น แข็ง รากพืชไม่สามารถชอนไชลงไปได้ นั่นก็คือผลเสียของการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่องยาวนานเพียงอย่างเดียว คำแนะนำที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องของการให้ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ คราวนี้ถ้ากลับคำแนะนำเป็นให้ใช้แต่ปุ๋ยอินทรีย์เพียงอย่างเดียวอย่างต่อเนื่องยาวนาน อะไรน่าจะเกิดขึ้นได้บ้าง สิ่งที่เกิดขึ้นคือดินจะโปร่งร่วนซุย อากาศและน้ำผ่านไปได้สะดวก ทำให้รากพืชสามารถเติบโตได้ดี และชอนไชไปหาอาหารได้มากขึ้น แต่ว่าถ้าในระยะยาวแล้ว หากคิดถึงปริมาณธาตุอาหารที่เอาออกไปจากดินหรือสูญเสียไปในทางอื่น แล้วการใช้ปุ๋ยอินทรีย์นั้นไม่เพียงพอที่จะชดเชยธาตุอาหารที่สูญเสียไป อะไรจะเกิดขึ้นบ้าง สิ่ง que เห็นชัดคือ ต้นไม้จะเกิดอาการขาดอาหาร และผลผลิตลดลง นอกจากนั้น ผลเสียในระยะยาวก็คือการสลายตัวของปุ๋ยอินทรีย์ย่อมก่อให้เกิดสารอินทรีย์ต่างๆ ปลดปล่อยออกมามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกกรดอินทรีย์ต่างๆ ซึ่งน่าจะมีผลทำให้ดินมีค่าความเป็นกรดต่างเปลี่ยนแปลงไป

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ไม่ได้หมายความว่า การทำเกษตรอินทรีย์นั้นไม่ดี แต่ว่าถ้ามองในแง่ของความยั่งยืนแล้ว หากไม่สามารถชดเชยธาตุอาหารลงในดินได้ทันต่อการที่นำออกไปจากดิน ความยั่งยืนก็จะไม่เกิด

ดังนั้น ถ้ายึดทางสายกลาง คือมีการผลิตที่ปลอดภัย ไม่มีการใช้สารกำจัดศัตรูพืชที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพทั้งของผู้ผลิตและผู้บริโภค แต่มีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ก็น่าจะเป็นวิธีการสร้างความยั่งยืนได้ดีกว่าการใช้ปุ๋ยอย่างเดียวอย่างหนึ่งอย่างต่อเนื่อกันไปครับ

ฝ่าทางตันลดพื้นที่ทำนา

โดย – โต้ะข่าวเกษตร

ตามที่รัฐบาลให้ลดพื้นที่การทำนาปรังในพื้นที่ไม่เหมาะที่จะปลูกข้าวทั่วประเทศ เพื่อแก้ปัญหาข้าวล้นตลาด ส่งผลให้ราคาตกต่ำ และเพื่อปัญหาความยากจนของชาวนาเนื่องจากบางพื้นที่มีผลผลิตต่ำไม่คุ้มกับต้นทุนนั้น ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้สรุปตัวเลขพื้นที่ไม่เหมาะในการทำนาจำนวน 5.7 หมื่นไร่ ซึ่งหลายฝ่ายต่างวิตกว่า นโยบายดังกล่าวอาจจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวนาที่ดำเนินมาเนิ่นนานตั้งแต่บรรพบุรุษ

ล่าสุดเมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา มูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และพันธมิตรรวมทั้งหมด 11 องค์กร ได้จัดการประชุมเวทีข้าวไทย ปี 2559 ว่าด้วย"การลดพื้นที่ทำนา : ผลกระทบและทางออก" ณ ห้องประชุมสุธรรม อารีกุล อาคารสารนิเทศ 50 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อ1. เพื่อเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาแนวทางในการลดผลกระทบจากนโยบายดังกล่าว และแสวงหาความร่วมมือในการกำหนดทิศทางและสร้างยุทธศาสตร์ในการปรับความสมดุลโครงสร้างของภาคการผลิตข้าว ที่อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจข้าวและชาวนาไทยให้แข่งขันได้

พลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวในระหว่างการบรรยายพิเศษเรื่อง "นโยบายรัฐในการลดพื้นที่นา"ว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีพันธุ์ข้าวกว่า 2 หมื่นสายพันธุ์ มีชาวนาที่มีวัฒนธรรมผูกพันกับการปลูกมานานถึงกว่า 3.7ล้านครัวเรือน ทำให้ไทยมีศักยภาพมากพอที่จะตอบโจทย์การบริโภคข้าวของคนทั้งโลก การส่งออกข้าวของไทยจึงกลับมาเป็นที่ 1 อีกครั้งและสร้างรายได้เข้าประเทศได้มากกว่า 2 แสนล้านบาท

"ตอนนี้จีน และอินเดีย เป็นผู้ผลิตข้าวรายใหญ่ของโลก แต่บริโภคภายในประเทศ ของเราส่งออก 50 % คู่ที่ผลิตข้าวเพิ่มในบ้านเราคือเวียดนาม กัมพูชาส่งผลให้สภาพปัจจุบันผลผลิตข้าวเกินปริมาณการบริโภค แม้ว่าปัจจุบันจะมีประชากรโลกเพิ่มขึ้น แต่กระแสการบริโภคเปลี่ยนแปลง คนหันไม่บริโภคอย่างอื่นแทนข้าวมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นพืชผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์และอาหารฟาร์ตฟู้ด" พลเอกฉัตรชัย กล่าว

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวอีกว่า การทำนาในประเทศไทยกว่า 70 % อยู่นอกเขตชลประทาน ขณะที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาภัยกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ เกิดน้ำท่วม และภัยแล้ง ส่งผลกระทบต่อการผลิตข้าวตกต่ำ ต้นทุนสูงชาวนาเริ่มมีปัญหาหนี้สิน ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องกำหนดทิศทางการทำนาให้ถูกต้องด้วยการลดพื้นที่ปลูกข้าวเน้นเฉพาะพื้นที่ไม่เหมาะในการทำนา

จำนวน 5.7 หมื่นไร่ จาก 54 ล้านไร่ของการทำนาปี ส่วนนาปรังหรือทำนารอบสอง กำหนดให้ปลูกเพียง 1 ล้านไร่ และรอบสามจะไม่มีเลย โดยรัฐบาลส่งเสริมให้ปลูกพืชอื่นทดแทน รวมถึงอาชีพอื่น ไม่ว่าจะเป็นการปศุสัตว์ ประมง และอาชีพทางเลือกขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่และแวดล้อม

สำหรับแผนข้าวครบวงจร ได้แบ่งการส่งเสริมฟาร์มออกเป็น มี 3 กลุ่ม คือ

- 1.ชาวนาที่มีการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่อยู่แล้ว แล้วส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและ เชื่อมโยงกับตลาดต่อไป
- 2.ชาวนาผลิตได้ดีแต่ไม่ครบวงจร ยังขายข้าวให้โรงสี ต้องผลักดันเข้าสู่กระบวนการแปลงใหญ่
- 3.ชาวนารายย่อย ผลิตข้าวไม่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีมากที่สุดต้องผลักดันเข้าแปลงใหญ่ พร้อมกับพัฒนาพื้นที่ให้มีความเหมาะสม

สอดคล้องแนวคิดของ ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร นักวิชาการเกียรติคุณสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(ทีดีอาร์ไอ) ระบุว่า รัฐบาลมีความจำเป็นต้องเร่งปรับโครงสร้างการผลิตข้าว เพราะแรงกดดันทั้งจากกระแสของโลกและปัจจัยภายในประเทศ จะเห็นได้จากปริมาณการบริโภคข้าวทั่วโลกมีแนวโน้มลดลง 0.2 % ต่อปี ตั้งแต่ปี 2555 แต่ ผลผลิตข้าวของโลกเพิ่มขึ้น 1.1% ต่อปี ผลคือ ในอนาคต ราคาข้าวจะลดลง และยังคงผันผวนมากกว่าธัญพืชอื่น

"ตอนนี้การผลิตข้าวของไทยมีต้นทุนการผลิตของไทยสูงขึ้นและสูงกว่าคู่แข่ง โดย กำไรของชาวนาไทยต่ำกว่าเวียดนาม ฟิลิปปินส์ กว่าเท่าตัว ในขณะที่เกษตรกรแก่ตัวเร็วมากขึ้นเร็ว ปัจจุบันมีเกษตรกรอายุเกิน 60 ปีกว่า 2.5 ล้านคน และอาชีพอาชีพเกษตรกรไม่สามารถดึงดูดคนหนุ่มสาวได้ ดังนั้นการปรับตัวชาวนาไทยต้อง ลดต้นทุน เพิ่มผลิตภาพต่อหัวต่อไร่ และเพิ่มมูลค่าเท่านั้นจึงจะเป็นทางรอด พื้นที่นาที่มีต้นทุนสูงให้ปลูกพืชอื่นที่ได้กำไรสูงกว่า" ดร.นิพนธ์ กล่าว

สำหรับปรับโครงสร้างในมุมมองของ ดร.นิพนธ์ คือการปรับโครงสร้างครั้งนี้ รัฐบาลต้องแยกพิจารณาการระหว่างการปรับตัวระดับประเทศ กับ ระดับครัวเรือน การปรับตัวระดับครัวเรือน ต้องสนับสนุนให้ปลูกพืชหลายชนิด เพิ่มขนาดแปลงนา แก้ปัญหาแรงงานขาดแคลน หันไปปลูกข้าวมูลค่าสูงทำงานนอกภาคเกษตร ส่งลูกหลานเรียนสูงเพื่อประกอบอาชีพอื่นมากขึ้น เป็นต้น

นักวิชาการเกียรติคุณจากทีดีอาร์ไอ ระบุอีกว่า ปฏิบัติของนโยบายของรัฐบาล ที่ยังมีจุดอ่อน คือ มาตรการส่วนใหญ่ออกแบบจากส่วนกลาง ขาดการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ภูมิภาค ผู้นำเกษตรกร และ

ภาคเอกชน รัฐบาลออกมาตรฐานเดียวแต่ใช้ทั่วประเทศอาจไม่เหมาะสมกับบางพื้นที่ การวัดผลเน้นที่ กระบวนการทำกระบวนการและไม่เน้นผลประโยชน์ที่ได้รับ ขาดการพิจารณาความเสี่ยงของเกษตรกรที่ ร่วมโครงการเจ้าหน้าที่รัฐไม่รู้ดีกว่าเกษตรกร และพยากรณ์ตลาดไม่ได้ การใช้สินเชื่อเกือบปลอดดอกเบี้ยจูงใจให้คนเข้าร่วม ก่อปัญหาตั้งดูคนที่ไม่ตั้งใจปรับตัว ไม่มีการคัดเลือกที่เข้มงวด ต่อไปเมื่อเงินหมดชานา กลับมาทำนาใหม่เมื่อราคาข้าวสูงขึ้น เพราะไม่มีบทลงโทษ และยังมี การให้เงินอุดหนุนการทำนาอยู่

ด้าน ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ประธานมูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กล่าวว่า การลดพื้นที่ทำ นาข้าวเป็นเหตุผลทางวิชาการที่ยึดหลักเศรษฐศาสตร์ แต่กระนั้นการลดพื้นที่ทำนาเกษตรกรอาจปรับไม่ทัน ต้องหาแนวทางที่สมดุลง โดยเฉพาะการยึดหลักตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริง

“การทำนาใช้น้ำมาก ปลูกพืชผักอย่างอื่นใช้น้ำน้อยกว่า 10 เท่า เช่นเดียวกับการปศุสัตว์ก็ใช้น้ำน้อย ตอนนี้ทราบที่รัฐบาลกำลังขับเคลื่อนเกษตรทฤษฎีใหม่นับหมื่นหมู่บ้าน ต้องศึกษาให้รอบคอบ เพราะทำแล้ว จะขายที่ไหน ขายอย่างไร ต้องแนะนำด้วยเพราะปัจจุบันตลาดมีหลายทางโดยเฉพาะการขายผ่านเครื่องมือ ออนไลน์” ดร.สุเมธ กล่าว

นี่เป็นเสนอที่สรุปการลดพื้นที่ทำที่ไม่เหมาะสมก็เป็นอีกหนึ่งทางเลือก ที่จะให้ปริมาณผลผลิตข้าว ลดลง แต่กระนั้นรัฐต้องหาแนวทางใหม่ ที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้ดีกว่า และกระทบต่อวิถีชีวิตของ ชาวนาด้อย

ข่าวจากหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ ฉบับวันจันทร์ที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2559

ไร้อ้อย..วิถีพอเพียง ดันไทยเป็นผู้ส่งออก

“การทำไร้อ้อยให้ยั่งยืน ต้องสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ ถึงจะสอดคล้องกับเกษตรทฤษฎีใหม่และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ใช้ชีวิตปานกลาง พึ่งพาตนเองไม่โลภหรือแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป”

ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตเลขาธิการอาเซียน กล่าวปาฐกถาในเวที ประชุมนักวิชาการอ้อยและน้ำตาลนานาชาติ ครั้งที่ 29 ซึ่งประเทศไทยได้รับเกียรติเป็นเจ้าภาพจัดงาน เมื่อต้นเดือนที่ผ่านมา ที่จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้หัวข้อ “การทำไร้อ้อยโดยวิถีพอเพียงและยั่งยืน : จากเกษตรกรรายย่อยสู่ผู้ส่งออกระดับโลก” ตามที่สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย กำหนดยุทธศาสตร์ ภายในปี 2569 เพิ่มพื้นที่ปลูกอีกประมาณ 6 ล้านไร่ ให้ไทยมีรายได้จากอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล ไม่น้อยกว่าปีละ 500,000 ล้านบาท เพื่อก้าวขึ้นสู่ประเทศศูนย์กลางการปลูกอ้อยและผลิตน้ำตาลของโลก

“ทำไร้อ้อยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรจะต้องยอมคงพื้นที่ป่าและพื้นที่ปลูกอ้อยให้สมดุล อาจจะสวนทางกับการทำเกษตรสมัยใหม่ ที่ใช้พื้นที่เต็ม 100% แต่การคงพื้นที่ป่า จะช่วยสร้างความยั่งยืน เพราะป่ารอบๆ จะมีผลดีต่อดิน น้ำ ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ในที่สุดจะส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน ได้ผลผลิตมากกว่าการใช้พื้นที่เต็ม 100% โดยอัตราที่เหมาะสมคือ เป็นพื้นที่ป่า 30% และพื้นที่ปลูกอ้อย 70% ป่า 30% ไม่ใช่ว่าจะเป็นไม้ป่าทั้งหมด สามารถปลูกไม้ผล สมุนไพร ในลักษณะเกษตรผสมผสาน

หรืออาจจะขุดบ่อเลี้ยงปลา แบ่งพื้นที่เลี้ยงสัตว์ จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และยังมีรายได้เสริมในช่วงที่รอการเกี่ยวอ้อยอีกด้วย”

นายอิสระ ว่องกุศลกิจ ประธานกรรมการหอการค้าไทย มองว่าการทำไร้อ้อยแบบพอเพียง สามารถทำให้เกษตรกรรายย่อยเป็นผู้ส่งออกระดับโลกได้ แต่เกษตรกรจำเป็นต้องรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนกันเป็นแปลงใหญ่ จากนั้นร่วมกันพัฒนา นำเครื่องจักรกลทันสมัยเข้ามาใช้ จะทำให้ต้นทุนการผลิตอ้อยของไทยลดลง และนักวิชาการจะต้องช่วยกันพัฒนาพันธุ์อ้อยที่ให้ผลผลิตทั้งในด้านน้ำหนักและความหวานเพิ่มขึ้น รวมทั้งให้ทนทานต่อแมลงศัตรูอ้อยและโรคอ้อยใหม่ๆ อันเกิดจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง

ด้าน ผศ.ดร.โสภณ อุไรชื่น เลขาธิการสมาคมนักวิชาการอ้อยและน้ำตาลแห่งประเทศไทย คนไทยคนแรกที่ได้รับเลือกให้เข้าไปเป็นคณะกรรมการด้านเทคนิคของ ISSCT (คณะกรรมการอำนวยการจัดประชุมนักวิชาการอ้อยและน้ำตาล) มั่นใจการประชุมครั้งนี้ จะส่งผลให้การทำไร้อ้อยวิถีพอเพียง มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ไทยก้าวขึ้นสู่ประเทศผู้นำอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลของโลกได้อย่างยั่งยืน สามารถแข่งขันกับบราซิลได้อย่างแน่นอน

แต่อย่างไรก็ตาม การทำไร้อ้อยโดยวิถีพอเพียง จะต้องทำอย่างจริงจัง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะโรงงานน้ำตาล และเกษตรกร จะต้องบูรณาการทำงานร่วมกัน มิเช่นนั้นประเทศคู่แข่งอาจจะแซงหน้าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาร์เจนตินา เจ้าภาพการประชุมนักวิชาการอ้อยและน้ำตาลนานาชาติครั้งที่ 30 ในอีก 3 ปี ข้างหน้า ที่ได้ประกาศตัวจะก้าวขึ้นสู่การเป็นประเทศผู้นำอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลเช่นเดียวกัน

ชาติชาย ศิริพัฒน์

น้อมนำ "เศรษฐกิจพอเพียง" สู่แผนพัฒนาชาติแบบยั่งยืน

ด้วยพระปรีชาสามารถและพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของพระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทาน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดกว่า 40 ปี และทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานแห่ง “ทางสายกลางและความ ไม่ประมาท”

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนพัฒนาประเทศ ได้ ตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิดดังกล่าว จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ มาร่วมกันน้อมนำพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปเป็นนิยามความหมาย “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ก่อหน้าความกราบบังคมทูลฯ เพื่อขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ซึ่งพระองค์ท่านได้ทรง พระกรุณาปรับปรุงแก้ไข และโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตลงมาให้ สศช.นำไปเผยแพร่แก่ปวงชนชาวไทยทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่าย

นับเนื่องมาจนถึงวันนี้ เป็นเวลากว่า 17 ปีแล้วที่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงพระราชทานลงมาได้รับการถ่ายทอดและสืบสานพระราชปณิธานมาอย่างต่อเนื่อง

ภายใต้หลักปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมี พอกิน การรู้จักพอประมาณ คำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ไม่ประมาท ตระหนักถึงความถูกต้องในหลักวิชา มีคุณธรรม และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร เพื่อเป็นเกราะป้องกันตนให้รอดพ้นจากวิกฤติ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

แก่นแท้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่านั่นเป็นอย่างไร ทำไมผู้คนทั่วโลกและองค์การสหประชาชาติ หรือ UN ยังเทิดทูนพระองค์ท่านให้เป็น “กษัตริย์นักพัฒนาอย่างยั่งยืน” ดร.ปรเมธี วิมลศิริ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ถ่ายทอดเรื่องราวดังกล่าวผ่าน “ทีมเศรษฐกิจ” ดังนี้ :

ขับเคลื่อน-ขยายผล “เศรษฐกิจพอเพียง”

ดร.ปรเมธี เริ่มบทสนทนากับเราว่า หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ สศช.นำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนทั่วไป

สศช.ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545–2549) จนถึงฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) เพื่อนำสู่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจไปยังภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า และน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

“ตั้งแต่ปลายปี 2546 สศช.ได้ตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น โดยมี ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (ในขณะนั้น) เป็นประธานอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เป็นกลไกหลักในการประสานเครือข่ายทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติให้นำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ครอบคลุม 8 ภาคส่วน ได้แก่ ผู้นำทางความคิด นักวิชาการในระดับอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง องค์กรภาครัฐ สื่อมวลชนและประชาชน ภาคธุรกิจ และชุมชนและประชาสังคม มีการเผยแพร่ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของทุกภาคส่วนอย่างหลากหลาย”

จากนั้นในช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้มุ่งขยายเครือข่ายสร้างคนและสื่อสารแบบผสมผสานสู่สาธารณชน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ สร้างเครือข่ายขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติกับหน่วยงาน องค์กร ภาคีต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ประชาสังคม ชุมชน จนถึงระดับครัวเรือน ผ่านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ แผนชุมชน รวมถึงการศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนพอเพียงจากกรณีศึกษา 40 หมู่บ้าน

นอกจากนี้ สศช.ได้จัดตั้งมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (มพพ.) ขึ้น เพื่อเป็นกลไกหลักในการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ให้เป็นบรรทัดฐานที่พัฒนาไปสู่มาตรฐานการปฏิบัติของทุกระดับ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดทั้งการเผยแพร่สู่สาธารณะ

มุ่งสู่การปฏิบัติให้กว้างขวาง

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) สศช. มุ่งขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติให้กว้างขวางมากขึ้น ครอบคลุมทั้งมิติเชิงพื้นที่และกลุ่มภาคส่วนต่างๆ โดยเน้นการพัฒนาความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาในการขับเคลื่อน โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเสริมสร้างสังคม โดยยึดหลัก “บรรษัทภิบาล” เชื่อมโยงเป้าหมายทางธุรกิจกับการพัฒนาประเทศ ควบคู่กับการตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค ชุมชน และสังคมโดยรวม ปรับแนวคิดภาคเอกชนให้สามารถทำงานร่วมกับชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาได้อย่างเป็นพันธมิตร และสร้างเครือข่ายความรับผิดชอบต่อทางสังคมของกลุ่มธุรกิจ

ต่าง ๆ นำไปสู่การทำกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกัน และองค์กรธุรกิจเอกชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสาธารณะ

ขณะเดียวกันทุกภาคส่วนต่างร่วมน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สู่การปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ กระทรวงอุตสาหกรรมได้ร่วมกับภาคีการพัฒนาจัดทำ มอก.9999 เล่ม 1-2556 มาตรฐานแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงภาคอุตสาหกรรม สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงหอการค้าไทย ได้มีการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านโครงการต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานประมง กระทรวงมหาดไทย กองทัพอากาศ และสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการรับรองมาตรฐานรูปแบบต่างๆที่มีหลากหลายในภาคธุรกิจที่มีความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

“บทบาทของ สศช.ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงนี้ เป็นการขยายผลโดยมี 3 กิจกรรมหลักคือ การขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภาคีการพัฒนาต่างๆ การถอดบทเรียน/แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

แผนฯ 12 : ประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 สศช.ได้กำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน และการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการส่งเสริมความเข้าใจ และประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการขับเคลื่อนที่สอดคล้องกับวาระการพัฒนาระดับโลกในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) ซึ่งรวมถึงการถอดบทเรียนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อขยายผลสู่การพัฒนาระดับโลก สนับสนุนการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การพัฒนาของประเทศอื่นๆ

การขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก/ ชุมชนเข้มแข็ง รวมทั้งขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความยั่งยืน โดยการสร้างเครือข่ายนักวิชาการ พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่กลุ่มองค์กรเครือข่าย ชุมชน และครอบครัวต้นแบบภายในตำบล และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่กลุ่มตำบลเครือข่ายที่สนใจ

การขับเคลื่อนการพัฒนาโดยใช้ทุนทางสังคม รวมถึงการจัดการความรู้ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาในมิติต่างๆ รวมทั้งการจัดทำแผนที่การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดทำสื่อสาธารณะ ขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความยั่งยืน

ทั้งนี้ สศช.จะมีบทบาทที่สำคัญในการเป็น “ศูนย์กลางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ การพัฒนาทุนทางสังคมให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเป็นศูนย์กลางของการจัดการความรู้ การถอดบทเรียน การจัดทำสารสนเทศ เพื่อการสื่อสารกับสาธารณะในรูปแบบและเนื้อหาต่างๆ โดยมีภารกิจหลักได้แก่ การจัดทำยุทธศาสตร์และขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากชุมชนเข้มแข็ง และเชื่อมโยงขับเคลื่อนทุนทางสังคม

นานาชาติร่วมเทิดพระเกียรติคุณ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงยึดหลักการทรงงานในลักษณะเน้นการพัฒนา “คน” ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยไม่ทรงเลือกว่าเขาเหล่านั้นเป็นใคร จึงมิได้มีแต่เพียงปวงชนชาวไทยเท่านั้นที่ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่เปรียบมิได้ แต่ยังเป็นທີ່ประจักษ์แก่นานาประเทศทั่วโลก ต่างยกย่องสรรเสริญพระเกียรติคุณและได้น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายรางวัลเกียรติคุณมากมาย

เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 นายโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ (UN) ได้ขอพระราชทานพระราชวโรกาสเข้าเฝ้าและทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญ “Lifetime Achievement Award on Human Development” ซึ่งเป็นรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ และกราบบังคมทูลว่า

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เป็นประโยชน์เฉพาะกับประเทศไทย แต่เป็นประโยชน์กับทุกประเทศที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP) ยังได้จัดทำรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2550 : เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน (Thailand Human Development Report : Sufficiency and Human Development) และเผยแพร่ไปทั่วโลก เพื่อเทิดพระเกียรติในโอกาสมหามงคลสมัยทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

สศช.จึงได้นำอ้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและได้อัญเชิญพระบรมราชาบาท และพระราชดำรัสในวาระโอกาสต่างๆ ตลอดจนแนวพระราชดำริการพัฒนาประเทศด้านต่างๆมาจัดพิมพ์เป็นหนังสือเผยแพร่เพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงหลักการทรงงาน และแนวพระราชดำริการพัฒนาประเทศดังกล่าว เช่น “พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา” “สัจธรรมแห่งแนวพระราชดำริ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” “เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง” “การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง” “จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ...กว่า 1 ทศวรรษ” “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ในภาคธุรกิจเอกชน” เป็นต้น

“ประชาชนคนไทยทุกคนสามารถร่วมอ้อมนำแนวพระราชดำริมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและการทำงาน รวมทั้งเผยแพร่แก่เครือข่าย เพื่อเป็นการร่วมสานต่อพระราชปณิธานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ โดยสามารถดาวน์โหลดหนังสือ 28 เล่มได้ทางเว็บไซต์ <http://social.nesdb.go.th/social/sep/>” เป็น “ศาสตร์พระราช...สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ที่จะแผ่ไพศาลสู่มวลมนุษยชาติไปตราบชั่วลูกชั่วหลานอย่างแท้จริง!!!

ทีมเศรษฐกิจ